

KOMMENDANTBLADET

Information till Sällskapet Castellanernas medlemmar
VÅREN 2009

VÅRENS AKTIVITETER

Nu startar vi ett nytt innehållsrikt år. Vi hoppas att många ämnen skall intressera dig. Vi önskar Dig välkommen till våra arrangemang.

KALLELSE TILL ÅRSMÖTE

Årsmötet avhålls fredagen den 17 april.

Tid och plats meddelas senare.

Sedvanliga årsmötesförhandlingar.

Därefter berättar Inga Ryberg om
MARY KARADJA, Brännvinskungens dotter

MYCKET VÄLKOMNA

önskar Ordenskapitlet

Kristian IV och hans tid, mat, dryckesvanor och kvinnor

Onsdagen den 26 nov. var Castellanbroder Leif Mårtensson i Karlshamn och höll ett intressant föredrag om Kristian IV, kung av Danmark 1577-1648 och Norge från 1588. Han blev myndig 1596 och övertog styret med stor energi. Han gynnade handel och näringsliv och grundade många nya städer bl.a Kristianstad, Kristianopol och Kristiania, nuvarande Oslo. Han gynnade konst och arkitektur och byggde kyrkan i Kristianstad. Militärt var målet att ge Danmark herraväldet över Östersjön, men nederlaget i kriget 1643-45 gjorde att Sverige blev den ledande staten i Norden.

Kristian IV gifte sig 1597 med Anna Katarina av

Brandenburg och fick bl.a. sonen Fredrik III. Katarina dog 1612 och 1615 gifte han om sig morganisk med Kristine Munk (1596-1658). Hon födde honom 5 döttrar. Därutöver 16 barn med sina båda fruar. Han skaffade sig ett stort antal barn vid de resor som han företog med sina mätresser. barnen som föddes utom äktenskapet fick släktnamnet Gyldentöne.

Kristian var också de stora gästbudens konung. Det äts och dracks tills man däckade under bordet. Vid uppvaknandet fortsatte man äta och dricka. Det frossades till det yttersta på dessa gästbud så uppkasten blev många, i spannar som placerades vid bordet

Åke F.

FORSKARGRUPPEN

Ons, 28/1 17.00 i Expressenhallen tillsammans med Mikael Helgesson från Läns-museet för att diskutera uniforms- och vapenfrågor. Övriga mötesdagar 17/2, 17/3, 24/4 19/5 kl. 18.00 på Vuxenskolan

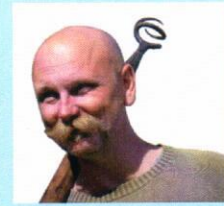
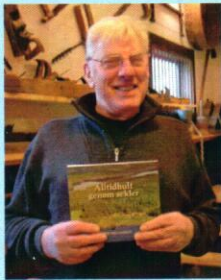
Regalskeppet Vasa i ny skrud

För första gången får nu Vasamuseets besökare en uppfattning om den färgprakt Vasa" utstrålade när hon for iväg på sin korta jungfrufärd i augusti 1628. Den modell i skala 1:10 av som funnits i museet sedan 1990 har nu bemålats och närmare 500 skulpturer har klätts i färger

HISTORISKA CAFÉER I EXPRESSENHALLEN

Onsd. 28/118.30

MIKAEL HELGESSON, arkeolog
Kåserar om den odisciplinerade
ARKIVFORSKAREN

Mån. 23/2 18.30

BÖRJE WILLIAMSSON.
En historisk överblick
TRE SEKLER I BLEKINGE

Tors. 26/3 18.30

OLA PALMGREN,
Museipedagog
HERULERNA

Kostnad för föredrag och fika/förfriskningar 20:-
Medarr. Kulturenh. samt Vuxenskolan

VIKTIGA DATUM FÖR KOMMANDE AKTIVITETER.

Exakta uppgifter kommer i nästa utskick.

Sön. 24/5 Lions syrenfest på Castellet. Castellaner hjälper till med guidning.

Lör 6/6 Nationaldagen. Där hoppas vi på stort deltagande vid fanborgen i Rosengården.

Senare på eftermiddagen premiärvandring med Jan-Åke Kristoffersson. **"Strandpromenaden med halmhatt och parasoll"**. Det nya Castellanhäftet med fotografier och information, historia och karta är vår vägvisare. Häftet kostar 100:- Vandringsavgiften 20:- De som köper häftet får vandra gratis

Sön. 14/6 Castellets dag. Sedvanligt skådespel, dubbning och musik.

Sommarens dramatiserade vandringar:

Boön: 4/7 och 1/8 kl. 13.00. Biljetter på Turistbyrån á 30:-

Castellet: Lör. 11/7, lör. 18/7, lör. 25/7. Biljetter på Turistbyrån á 50:-

Samling i gästhamnen kl. 13.30

Dessutom har vi specialbokade guidningar för föreningar, företag och privatpersoner. Till dessa oerhört uppskattade arrangemang behöver vi hjälp av guider och utklädda. Till Castellet behövs 9-10 personer/gång och till Boön 2-3 st. Både män och kvinnor. Kom med och levandegör vår historia. Det är så roligt och alla besökare tycker att det är fantastiskt. Förra sommaren gjorde vi en specialvisning för kommunen. Vi har haft Castellaner som bjudit med släkt, vänner och långväga gäster. Vilken trevlig idé att visa upp vår stad på

Forskargruppens besök på WMF i norra Åsum

Under en höstdag åkte vi, ett mindre antal Castellaner till Wändels Militärhistoriska förening för att bekanta oss med artilleriet i museiform. Garnisonens historia från Gustaf II Adolf fram till nutid. Här har deponerats stora samlingar från såväl A3 som P6 (fd I 6) med mera.

Castellanerna togs emot av generalen själv, f.d. överste Leif Mårtensson tidigare chef på A3. Leif är tillika ordf. i Wendistföreningen och en kunig guide. Det är inte bara krut och kanoner som visas, utan även fordon av olika slag, med eller utan gengasaggregat. Hästanspänt ingick på sin tid inom artilleriet och dess åkdon kan här beses. Även armémotorcyklar hade sin plats. Vi besåg

först utställningen med radar, radio och data samt en stor mängd målmättningsutrustningar. Här kunde även äldre infanterister känna igen sig.

En god måltid intogs i närbelägna högskolans lokaler inom det gamla regementsområdet. Åter tillbaka på museet förevisade guiden mången deponerad militärhistoria.

Efter besöket avtackades Mårtensson, som har en lite koppling till vårt sällskap, men hans medlemskap ligger vilande p.g.a. för stor arbetsbörda..

På hemvägen besökte vi Jan-Åke Kristofferssons konstupställning i Sölvesborg där vi besåg många vackra motiv bl.a. från Österlen.

/Georg

Stadsvandringen i Svante Svenssons fotspår!

En vacker kväll i maj samlades ett femtontal Castellaner för att göra en stadsvandring i storbyggmästare Svante Svenssons spår under Birgitta Cleynberts ledning. Vi började i f.d. Stadshotellets ståtliga hus, som är byggt i jugendstil. Jämförelser gjordes mellan hotellets runda vackra former och f.d. telegrafbyggnadens nationalromantiska stil. Nästa station var SE-banken, som byggdes fö ca. 100 år sedan och då innehöll bl.a. en automatrestaurang. Den sebare slog dock inte väl ut och gick snart i konkurs.

Vandringen fortsatte ner mot torget, där Sparbankens ståtligabyggnad studerades. Under den fortsatta guidningen söderut beskrev Birgitta stadens rutsystem med vinkelräta kvarter, infarter endast vid Norreport och Söderport med de monumentala byggnaderna f.d. lasarettet och Bodetorskolan som avslutning på på tvärgatorna i öster. Även de ritade och byggda av Svante Svensson. Vandringen gick vidare längs Drottninggatan nertill firma A.K. Fernströms pampiga byggnad. Vi fortsatte längs Mieån förbi vårt hotell, faktiskt en vacker modern byggnad. Förr låg där Saluhallen och den gamla brandstationen. Naturligtvis påpekades, att på den andra sidan Mieån låg förr brännvinskungen L.O. Smiths spritförädlingsfabrik. Slutmålet för guidningen var f.d. Elverket, numera Vuxenskolans lokaler, även den ritad och byggd av Svante Svensson. Efter kaffedrickning med småfranska visades 50-tal overheadbilder med alla de förslag på ritningar och färdiga byggnader, som vår storbyggmästare hunnit

med under sitt liv. Samtidigt berättade Birgitta mycket intressant om Svante Svenssons levnadshistoria. Han föddes i juni 1848. Hans föräldrar var Christina och murargesällen Nils Svensson. I Karlshamn bosatte de sig i hörnet Regeringsgatan--Södra Fogdelyckegatan. Efter avslutad skolgång gick Svante i faderns fotspår och utbildade sig till murare. Senare etablerade han sig som byggmästare. Han gifte sig med Amanda Hansson och fick med henne tre barn, två pojkar och en flicka. Amanda dog rätt ung, och då gifte Svante om sig med Amandas syster. Nu började ett intensivt arbete inom byggbranschen. Under fyra decenier framåt ritade och byggde han mängder av stora och fina hus. Inte bara i Karlshamn utan också i Kristianstad, Helsingborg och Hässleholm. Hur han hann med allt är en gåta. Hans företag gick i konkurs ett par gånger, men då ombildade han det. Han var en mycket omtyckt chef. Även Karlshamns politiska liv och i stadens logeverksamhet, var han livigt engagerad. I februari 1916 avled Svante Svensson, 67 år gammal. En av Karlshamns största personligheter genom tiderna.

Ett stort tack till Birgitta Cleynbert för en mycket intressant och trevlig kväll. Hon hade lagt ner ett oerhört arbete på förberedelserna och genomförandet av denna stadsvandring, där vi lärde oss mycket om vår storbyggmästare.

Lars Dreje

Appareljerna på Kastellet

Vid de guidade sommarvisningarna av Kastellet ställs ibland frågan vad en apparelj är för något. Vanligtvis har de som guidas läst på skylten som står placerad vid foten av trappan upp mot Kastellkyrkan. Ordet är bekant för många historiskt intresserade, men inte lika många vet vad det betyder. Apparelj kommer från det franska ordet appareil, vilket på svenska betyder redskap. Verbformen av samma ord är appareiller, som i sin tur betyder tillreda, rusta. Det var speciellt när en fästning skulle sättas i krigsberedskap, som man behövde appareljerna för att få upp tung utrustning till batterier och skjutvallar. En apparelj är en uppfart, ett sluttande plan, där man släpade upp tunga materiel från ett lägre plan till ett högre. Eftersom terrängen på Kastellet är kuperad och höjdskillnaderna stora, var appareljerna viktiga för att snabbt få utrustningen på plats. De appareljer som finns kvar på Kastellet idag är stenlagda men äldre planer över Kastellet visar, att det även funnits appareljer av utlagda brädor. Självfallet underlättade appareljerna även vid avrustning. För Kastellets del så avrustades kanonbatterierna under fredstid. Kanonernas eldrör lades till valls och lavetterna förvarades i de två lavettskjul som fanns på fästningen. Ett av skjulen var för övrigt det gamla fångelset, som när det tjänat ut som fånghus, istället fick inrymma lavetter. När nya krig hotade, underlättade appareljerna upprustningen och transporten av utrustningen upp till kanonbatterierna. Det var för övrigt inte

bara lavetter som skulle på plats. Krutkällaren skulle fyllas med kruttunnor och karduser, kanonkulor staplas på kulbäddarna och bomber skulle placeras ut vid mörsaren.

De flesta av de appareljer som en gång anlades, finns fortfarande kvar. Alla som någon gång hjälpt till inför Kastellets dag och forslat utrustning, har använt dem - ända från porten fram till kruthuset. Skulle det istället funnits trappor, hade transporten varit betydligt mer ansträngande, och när det gäller kanoner, omöjlig. Så skylten vid trappan upp till kyrkan är tyvärr missvisande. Trappan är ingen apparelj och tittar man på gamla planer över Kastellet så har det aldrig funnit någon apparelj anlagd där trappan är idag. Däremot så är den nyrenoverade trappan alldeles utmärkt och den fyller sitt syfte väl. Det bör tilläggas att appareljer inte bara anlades på militära anläggningar. Apparelj eller apparell, som det också kallas, kan vara en upphöjd del av gatuplanet från gatunivå till en högre nivå, ofta sammanfallande med byggnadernas ingång. Ett exempel på en sådan apparelj i Karlshamn är Harms backe på Drottninggatan. Se karta nästa sida
Göran Lindgren

Del av plan över Kastellet från 1803. De smala, grå X fälten på ritningen är de appareljer som fanns vid den tiden. De flesta av dem finns kvar även idag.

(Krigsarkivet) VGV

Göran Lindgren
Backvägen 5
374 30 KARLSHAMN

Kära medlem. Glöm inte att meddela oss adressändringar, mejladress mm. Viktigt så vi kan hålla kontakt. E-posta till: christer@alltiprint.se

Castellanernas historiska kurs för nydubbade veteraner och intresserade. våren 2009 på Studieförbundet Vuxenskolan Rådhusgatan 2 Karlshamn Kl 18.00. (Om inget annat meddelas) **Anmälan till 0454-306150 snarast.**

PROGRAM 14 träffar

1	Tisd. 27/1	Kursinformation, litteratur Blekinge forntid.
2	Onsd. 28/1	Expressenhallen 18.30. "Arkivforskaren"
3	Tisd. 10/2	Freden i Brömsebro, Roskilde, Karlstad och slaget vid Lund
4	Månd. 23/2	Expressenhallen 18.30 "Tre seklér i Blekinge"
5	Tisd. 24/2	Carl Gustafs Kyrka, samling 18.00 Stadens styrelseskick,
6	Tisd. 10/3	Boön och Kontinentalblockaden.
7	Tisd. 24/3	Castellets historia, byggnader, bemanning. Vitus Andersson
8	Torsd. 26/3	Expressenhallen 18.30 Herulerna Fanns dom i Blekinge?
9	Tisd. 7/4	Karlshamns hamnar och varv.
10	Fred. 17/4	Årsmöte, Brännvinskungens dotter Maty KarAdja,
11	Tisd. 28/4	Karlshamns Museum 18.00. Gamla kartor
12	Tisd. 12/5	Skrå, hantverk och tull
13	Tisd. 26/5	Guidad tur på Boön
14	Tisd. 2/6	Guidad tur på Castellet.
- Avslutning och diplomutdelning
Med reservation för ändringar

Kursledare

Birgitta Cleyndert
Mikael Holgersson
J-Å Kristoffersson, Lars Dreje
Börje Williamsson
Göran Lindgren, Birgitta Cleyndert
J-Å Kristoffersson, Bengt Norman
Jan-Åke Kristoffersson, Georg Abrahamsson
Museipedagog Ola Palmgren
Lars Dreje, Åke Fransson
Inga Rydberg
Bengt Gabrielsson
Göran Lindgren
Gösta Blomkvist, Åke Fransson
Bengt Norman, J-Å Kristoffersson
Åke Fransson, Birgitta Cleyndert.

KURSLITTERATUR

"Karlshamns Castell genom tiderna" av Ebbe Aspegren Inb. 150 kr, häftad 100 kr
"Staden berättar" av Lina Campbell, Häftad 20 kr, gratis för Castellaner
"Landet runt omkring" av Lina Campbell, Häftad 20 kr, gratis för Castellaner
"Castellets byggnader, Häftad 75 kr

Äger Ni några av dessa böcker, tar Ni naturligtvis med Er dom.

Under kursens gång kommer Ni att få Massor av extra litteratur och boktips. Kursledarnas informativa och intressanta kopieblad kommer ge Er en gedigen kursbok. Självklart blir vi jättegglada när Ni också bjuder på Ert kunnande. Varje studieträff är cirka 3 timmar inklusive fikauppehåll, kostnad 10:-. Kostnaden för kursen är 0 (noll) kronor för Castellaner. Utomstående betalar 700 kr.. Närstående till Castellan får 300 kr rabatt. Efter genomgången kurs är Du välkommen att delta i vår guidegrupp, och hjälpa till att ta hand om större eller mindre sällskap på Boön eller Castellet. Vi blir också jättegglada om Du kan ställa upp och vara utklädd till någon historisk person under våra dramatiserade guidningar och på Castelletts dag. Varmt välkomna till vår historiska spännade kurs!

Sällskapet Castellanerna
Birgitta Cleyndert

Studieförbundet Vuxenskolan
Kersti Gustavsson